

ԱԶԳԱՅԻՆ

Գոհութեամբ կհրատարակմք հետեւեալ
ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆ

Այսօր Կրօն. եւ Քաղ. ժողովներն Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ գումարուելով Ղալաթիա, ուր ներկայ գտնուեցան նաեւ Աղղային ժողովոյ Ա. եւ Բ. Ասեմապետներն, եւ ժողովոց անհամաձայնութեան առիթ եղող խնդրոց վրայ խորհելով համաձայնութեամբ վախճան տուին ամենայնի, եւ որոշեցին որ յառաջիկայ ուրբաթ օր խառն ժողովը գումարուի վախճայ Պօղոս վարդապետի, Աղթամարայ Կաթողիկոսական եւ Իսկիւրի եւ Երզնկայի խնդրոց կարգադրութեան համար:

Իսկ Աղղային ժողովոյ գումարումն յետագայ ուրբաթ օրուան մնալն որոշեցաւ, Օրակարգին խնդրոց զբաղելու համար:

16 Յունիս Կնիք Ազգ. Պատրիարք. Հայոց

Սոյն հաշտութեան մանրամասնութիւնն ընելէ կտրուիմք. եւ միայն այս առթիւ փափաք կայտնենմք, որ Տ. Ամբրոսիոս վարդապետ այսուհետեւ առաւել զգուշութեամբ վարուի, եւ իւր կողման ու պարտաւորութեանց հակառակ ընթացից մէջ գտնուելով գայթակղութեան եւ արհամարհանաց տեղի չտայ: Գոհ եմք եւ ինքն ալ գոհ ըլլալու է, որ այս անգամ միայն յանդիմանութեամբ անցած է, եւ Քաղաքական մեծապատիւ ժողովականք ներեր ու հաշտուեր են: Մենք չենք ցաւիր, երբ կտեսնեմք որ ինքը նախատանաց արժանի կգտնուի. քիչ ցաւ չիմացանք, երբ լսեցինք որ երէկ ամեն. Ս. Պատրիարք Հայոց հարկադրեր է պահ մը խորհրդարանէն դուրս վանել զինքը: Ինչ եւ իցէ. կանցնիմք, յուսալով որ ուրիշ անգամ այսպիսի դժպատեհ զէջլեր լսելու դժբաղդութիւնը չեմք ունենար:

Սոյն պաշտօնական ծանուցման մէջ նշանակեալ խնդրոց վրայ արդէն բաւական տեղեկութիւն ունին մեր ազնիւ ընթերցողք: Մանաւանդ վախճայ Պօղոս վարդապետի եւ Աղթամարայ կաթողիկոսական խնդիրք ամենայն պարագայիւր հանրածանօթ ըլլալով առ այժմ նոցա վրայ դրել աւելորդ կհամարիմք. եւ կըստպասեմք լսել խառն ժողովոյ տալիք վերջնական որոշումներն: Իսկ իզմիրի եւ Երզնկայի խնդիրք քանի մ'օրէ հետէ անաւելնկալ եւ հետաքրքրական կերպարաններ առած ըլլալով մեր ուշադրութիւնը դըրաւած են, եւ հարկ կհամարիմք նշանակել ի ծանօթութիւն հասարակաց, եւ դէտակն կմնամք տեսնել թէ խառն ժողովըն այս խնդրոց համար ինչ տնօրինութիւն պիտի ընէ:

Մինչեւ ցարդ գործադրուած չեն՝ իզմիրի խնդրոցն համար Պատրիարքարանի տուած հրահանգներն:

Այս շաբաթու, արտաքին գործոց վսեմափայլ նախարարին կողմանէ գիր մ'եկաւ Պատրիարքարան, որով Նորին վսեմութիւնը կծանուցանէ թէ հարկ է անաւելաւ եւ արդարասէր մէկը անյապաղ իզմիր

միր զրկել՝ ընտրական գործողութիւններն ըստ օրինի կատարելու համար: Այս գրոյն հետ, իզմիրի երկու կուսակցութեանց գրեթէ զրկած է Պատրիարքարան, եւ գիտողութիւն կընէ թէ արդէն եղած ընտրութիւնը սահմանադրութեան տրամադրութեանց համաձայն չէ, թէ՛ ինչ ինչ զեղծումներ եղած են, եւ թէ ողջամիտ եւ երեւելի մասը իրաւամբ կըրողքէ, թէ եւ ժողովրդեան մեծագոյն մասն արդէն կատարուած ընտրութեանց կողմէ կգտնուի եւ վաւերացումը կպահանջէ:

Նորին վսեմութիւնը միանգամայն կազդարարէ թէ աղղային տոմարներն ու արձանագրութիւնները՝ Քաղաքական ժողովոյ մնացորդ մէկ քանի անգամայն յանձնել պատշաճ չէ: Եւ կպատուիրէ Պատրիարքարանի, որ դրուի առ Տ. Գէորգ աւագ քահանայ տեղւոյն, որ զինուորական տրոց համար կազմեալ յանձնաժողովոյն գումարման որ եւ է ընդդիմութիւն չըլլալու զգուշանայ:

Ահա այս է Նորին վսեմութեան գրոյն իմաստը:

Իզմիրի խնդրոցն վրայ այս տեղեկութիւնը տալէն յետոյ կանցնիմք Երզնկայի խնդրոցն, որոյ վերջին պարագաներն ալ ո՛չ նուազ հետաքրքրական են: Երզնկայէն մինչեւ ցարդ եկած գրերը՝ տեղւոյն գաւառական ընդհանուր, Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց եւ թաղական խորհրդոց անդամաց ոմանց միայն ստորագրութիւնը կկրէին Առաջնորդը պաշտօնանկ ընելու առաջարկութեան համար, եւ այլք առանձինն կամ մէկ քանին մէկտեղ կյայտարարէին թէ իրենք ստորագրած չեն, թէ հաճութիւն չունին, եւ կամ թէ իրենց ստորագրութիւնը նենգուած է: Սակայն վերջին գրերը այսպէս չեն: Գրեթէ բոլոր ժողովոց անդամները միահամուռ ստորագրեր են, եւ չէ թէ կառավարիկն որ առաջնորդը պաշտօնէն հանուի, այլ կծանուցանեն թէ՛ իրենք նիստ ընելով այս ինչ օրը այս ինչ ժամանակ առաջնորդական խնդիրն երկար խորհրդակցութեամբ նկատողութեան առնելով վերջնական կերպիւ որոշած են նորա հրաժարման խնդիրը, եւ տեղապահ մ'ալ կարգած են արդէն. եւ ի՛նչդրեն որ կեդրոնական վարչութիւնն անյապաղ վաւերացունէ իրենց այս որոշումները:

Միւս կողմանէ Բ. Գրեթէ գիր մը հասած է Պատրիարքարան, որով՝ Կարնոյ կուսակալին տեղեկութեանց վրայ կծանուցուի, թէ Գրիգորիս վարդապետի այլեւս երզնկա պաշտօն վարելն կարելի չէ, բոլոր ժողովներն ու ժողովուրդը սաստիկ յուզեալ են նորա դէմ եւ դժգոհ բոլորովին: Թէ եւ, կըսէ յիշեալ գիրը, Բ. Գրեթէն առաջին անգամ Պատրիարքարանի

ծանուցուած էր այս վիճակը, եւ պատասխան առնուած էր թէ աղղովին քննութիւն պիտի ըլլայ, բայց խնդիրն այդպիսի վիճակի մէջ չէ, եւ կգուշակուի թէ հետեւեալ ծանր պիտի ըլլայ:

Ահա իզմիրի եւ Երզնկայի խնդիրք այսպիսի ծանրակիւ պարագայիւր պիտի ներկայանան խառն ժողովոյ առաջիկայ նստին:

Կայ ուրիշ խնդիր մ'ալ՝ բաւական ծանր, զոր մեք կմատուցանեմք այժմէն խառն ժողովոյ պատկառելի անդամաց ուշադրութեան: Տիգրանեանի խնդիրը կըսեմք, որոյ համար ի վերջոյ եկած գանգատները իսկոյն նկատողութեան չառնուլ խիստ փնտասկար է:

Տիգրանեանի գաւառական ընդհանուր ժողովն յունիս 13 թուով հեռագրով ծանուցած է Պատրիարքարանի, թէ Տիգրանեան Մկրտիչ Եպիսկոպոս իւր համախոհներով յանկարծ գիշերայն առաջնորդական տեղապահ Հօր Ութօրէից տօնին օրը Ս. Պատարագ մատուցանելուն դէմ սպառնալեօք արգելք յարուցանել յանդգնած ըլլալով, ժողովուրդն յուզեալ հեռագրով մը առ ինքն (առ գաւառական ժողովն) գիրք է: Հետեւաբար կխնդրեն որ Տիգրանեան վերցուի անկէց, եւ նորա համախոհք պատժուին:

Գարձեալ Տիգրանեանի տէն՝ առաջնորդական Տեղապահ, յունաց Մետրապօլիտը, ստորոց պատրիարքական Փոխանորդը եւ յոյն պապականաց Միսիօնարն հեռագիր ուղղած են մեր Պատրիարքարանը, չարաչար կգանգատին Տիգրանեանի խռովութեան ընթացից համար, եւ կառավարութեան միջոցաւ նորա անմիջապէս բարձումը կխնդրեն:

Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն Էսայեան մեծապատիւ Մկրտիչ էֆէնտի բարեհաճեր է բաւական գումար մը փոխ տալ կեդրոնական անտուկին, որ վերջին օրերս չափազանց անձկութեան մէջ կգտնուի եւ իրեն հետ յարաբերութիւն ունեցողներուն գանգատանաց տեղի կուտայ:

Արդարեւ շնորհակալեաց արժանի է՝ այսպիսի ժամանակի մը մէջ Էսայեան էֆէնտի ըրած այս շնորհը:

Այս տեղեկութիւններէն յետոյ, կանցնիմք մեր ընթերցողաց ներկայացունել՝ Երուսաղիմայ Սիօն Հանդիսի վերջին դեկտեմբերի թերթին մէջ գտնուած երկու յօդուածներ, որոց մէկը՝ պաշտօնական հերքում մ'է աղղային ընդհանուր ժողովոյ վերջին նստին մէջ Պօղոս վարդապետի տեղակալութեան խնդրոցն առթիւ Ս. Երուսաղիմայ պատուարժան Ուստին դէմ եղած անհաճոյ ակնարկութեանց, եւ քանի որ ուշադրութեան՝ գոհունակութեան եւ գովեստից. երկրորդը՝ տնօրինական տեղեաց սեպհականութեան պատճառաւ մեր մեծաբերի Հարց դէմ վերջին օրերս վերելած նորանոր դժուարութիւններն կծանուցանէ, որք ցաւալի են արգարե, եւ հարկ է որ միանգամ ընդ միշտ այսպիսի խնդրոց վերջ տալու համար Պատրիարքարանը ամենայն գորութեամբ աշխատի:

Ահաւասիկ, յօդուածներն:

Ա.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԳ
(Յարկաւորութիւն Տնօրէն Ժողովոյ)
Ս. Արքեպիսկոպոս

Ս. Աթոռոյս Տնօրէն ժողովն, ընդ. Նա.

խաղաղութեամբ Ս. Պատրիարքի, իւր 70դ. նիստին մէջ, ուշագրութեան առաւ, 'ի միջի այլոց, այն ամբաստանութիւններն, զորս Ազգ. Ընդհանուր ժողովոյ մէջ երեսփոխաններէն ոմանք ըրած են ընդդէմ Միաբանութեան Ս. Աթոռոյս, և Ազգային Լրագիրներէն ոմանք ևս հրատարակած են 'ի լուր Ազգին:

Սոյն ամբաստանութեանց դէմ, (որք իսպառ անհիմն են և անբարեխոհ մտաց ծնունդ): Տնօրէն ժողովս հարկ համարեց իւր խորհրդածութեան հետեւեալ եղրակացութիւնն հրատարակել 'ի լուր հանրութեան Ազգիս:

Ա. Սուտ են իսպառ երեսփոխանաց ոմանց այն խօսքերն՝ իբր թէ Ս. Աթոռոյս Միաբանութեան մէջ խորհուրդ մը եղած է Ս. Էջմիածնի վեհապառ իսթողիկոսի անուան յիշատակութիւնն դադարեցնել 'ի Ս. աեղիս:

Բ. Սուտ է իսպառ և ինքնահնար այն բարուրանքն, զոր նոյն երեսփոխանք յերկրած են՝ իբր թէ Ս. վանուցս պատեւուն վերայ երբեմն յայտարարութիւններ փակցուած են ընդդէմ Ս. Էջմիածնի Գահակալին, և իբր թէ սոյն յայտարարութիւններն մինչև 'ի Պոլս հասած են:

Գ. Սուտ է, վերջապէս, և քան զսուտքն ստագոյն նոյն երեսփոխանաց այն առարկութիւնն՝ իբր թէ խմբակ մի կայ միաբանական Ս. Ուխտիս մէջ, որ ջանացած է Ս. Աթոռոյս Ս. Պատրիարքն կաթողիկոսացնել ընդդէմ Ս. Էջմիածնի վեհապառ կաթողիկոսին. սակայն յաջողած է՝ իւր դաւադրութեան մէջ, քանզի Ս. Պատրիարքն առաջն առած և խեղդած է զայն:

Սոյնպիսի խորհուրդներ և իրողութիւններ երբեք, բնաւ երբեք, տեղի ունեցած չեն Ս. Աթոռոյս մէջ. ուստի և Տնօրէն ժողովս, համօրէն միաբանական ուխտիւ հանդերձ, կը սարսափի, երբ կը տեսնէ թէ Ազգային այն ժողովոյն մէջ, որ պարտուց է իրաւանց սահմաններ պիտի դէ Ազգային ամեն ժողովներու համար, ամեն խորհուրդներու համար, ամեն անհատի համար. այն ժողովոյն մէջ որ պարտք ունի կրթութեան և դաստիարակութեան նոր օրէնքներով Ազգային մարմինն ամեն արտոններէ սրբել և մաքրել. այն ժողովոյն մէջ, որ Ազգային օրէնսդրական ժողովն է, կը գտնուին այնպիսի երեսփոխաններ, որք հրապարակաւ սուտ կը խօսին, հրապարակաւ Ազգային նշանաւոր Միաբանութիւն մի կ'արատաւորեն, հրապարակաւ Հասարակութեան պարզամտութիւնն կը պատրեն և ամեն տեսակ նենգութեան օրոմն կը ցանեն, որպէս զի Ազգն խռովեն, եկեղեցւոյ վարչական Մարմիններն իրարու դէմ յարուցանեն, Ազգի բարոյական ոյժն ջլատեն և արձակ համարձակ ամեն չարիք գործեն՝ միմիայն իրենց վատ կամքն և շահագիտական նպատակներն յառաջ տանելու համար:

Ս. Աթոռոյս վարչութիւնն կը սոսկայ և դառն վշտօք կը պաշարի, երբ կը տեսնէ թէ՝ մինչդեռ ինքն կը տաքնապի Ազգային իրաւանց պաշտպանութեան համար, կը մարտնչի արտաքին թշնամեաց հետ, կը հարուածի, կը վիրաւորի, կ'անկանի, կը կանգնի, օգնութիւն կ'ազաղակէ, և Ազգային վարչութեան կա-

պաստանի զօրութիւն և սիւղիւնք դրոշմելու համար. ահա՛ նոյն իսկ Ազգային Բարձրագոյն ժողովոյն մէջ կը գտնուին ներքին թշնամիներ, վայրագ ոտխներ, որք կը ջանան իւր անունն ու պատիւն արատաւորել, այնպիսի ստայօղ, յուգա-յական և քմածին զրպարտութիւններ ստեղծաբանելով, որք Միաբանութեան մտքէն անգամ անցած չեն, թող թէ բանիւ և գործով յայտնուած:

Արդ՝ Ս. Աթոռոյս վարչութիւնն սաստկապէս կը բողբոքէ այս անխիղճ զրպարտչաց դէմ և կը պահանջէ, եթէ կարող են, թող վաւերական փաստերով ապացուցանեն իրենց անհեթեթ զրպարտութիւններն, զորս արտայայտած են Ազգային երեսփոխանական ժողովոյ մէջ. ապա թէ ոչ յաւիտեան անջինջ պիտի մընայ իրենց ճակտին վերայ բանսարկութեան, ստութեան և ազգամատնութեան այն սեւաւ կնիքն, զոր ջանացած են անխղճօրէն դրոշմել 'ի ճակատ միաբանական Ուխտիս, որ ոչ միայն թշնամական խրտուռներ ունեցած չէ Ս. Էջմիածնի Մայր աթոռոյն դէմ, այլ շարունակ աղօթած է և կ'աղօթէ, շարունակ հայցած է և կը հայցէ յԱստուծոյ, որ իւր հզօր Աջն կարկառէ և զօրացնէ այն Հանրական Ս. Աթոռն Արարատեան, որ մեր վաղեմի փառաց միակ պարծանքն է, մեր Ազգայնութեան և Քրիստոնէութեան բազմադարեան վառարանն, մեր Հայրենի յիշատակարանաց ամենէն նշանաւորն, ամենէն նուիրականն և ամենէն խանդավառականն:

Ս. Աթոռոյս վարչութիւնն այն պաշտօնական Յայտարարութեան հետ միասին պարաք կը համարի նաև իւր խորին դժուրանակութիւնն մատուցանել Ազգային այն Լրագիրներուն, որոնք պաշտպանած են Ս. Աթոռոյս պատիւն ընդդէմ յանիրաւի թշնամանց, և իւր դառն ցաւն կը յայտնէ այն լրագիրներուն, որոնք միամտաբար արձագանգ եղած են երեսփոխանաց ոմանց զրախօսութեանց, առանց ստուգելու և հիմնովին տեղեկանալու. իսկ առ հասարակ ամեն լրագիրներէն կը խնդրէ յատկապէս իւրեանց էջերուն մէջ աւանդել սոյն Յայտարարութիւնն 'ի հերքումն զրպարտութեանց և 'ի պաշտպանութիւնն ճշմարտութեան և անմեղութեան:

Դեկ. 30 1875

Բ.

Յոյն կղերն գողցես ուխտած է ամիս մը չանցնել տունց իրաւունք բռնաբարելու և խռովութիւն յարուցանելու Բեթլէհէմի եկեղեցւոյն մէջ: Այս մասին Ս. Աթոռոյս վարչութիւնն գրեթէ շարունակ տաղնադի մէջ է: Մերթ հեռագիր կհասնի Բեթլէհէմի տեղէն՝ թէ ահա՛ Յոյնք մեր բուրվառն կախած տեղէն վերուցին: Մերթ նամակ կհասնի՝ թէ այսօր Յոյնք իրենց սահմանեալ ժամանակն չհասած՝ իրենց ժամերգութիւնն սկսան մեր ժամերգութեան վրայ: Մերթ հեռագիր կհասնի՝ թէ ահա՛ Յոյնք արդեւ եղան՝ կամ մեր մկրտութեան, կամ մեր հարսանեաց, կամ մեր թաղման, կամ մեր նշանաւոր տօնախմբութեանց ժամանակ սիւնաղարդ դաւթէն հանդիսի անցնելու, մեր եկեղեցւոյ ծխական հնաւանդ սովորութեան համեմատ: Առ քեզ տագ-

նապ, ա՛ռ քեզ չփութութիւն, մկրտեալն, կամ նորապաղքն, կամ ննջեցեալն ժամերով եկեղեցին պիտի սպասեն, մինչև երուսաղէմէն հրաման առնուի և զրկուի որ ելնեն: Մերթ լուր կհասնի՝ թէ ահա մեր պատկերն անհետացուցին, մեր աշտանակն վերուցին, մեր աւելն արդիւնցին, և ինչ և ինչ:

Յոյն կղերին սոյն խռովուիք և անտիքրիստոնէական վարմունքն և տէրութեան տեղական (Բեթլէհէմի) պաշտօնէից մերթ թոյլ, մերթ կողմնասէր և մերթ բռնաւորական ընթացքն անընդհատ կտուռապեցնեն և կտատամենցընեն Ս. Աթոռոյս վարչութիւնն:

Ահա՛ այս անգամ, Ս. Ծննդեան հանդէսներուն մօտաւորութեան (պատճառաւ, մինչդեռ կպատրաստուէինք Ս. Ծննդեան եկեղեցւոյ մեր սեպհական մասն աւել, յանկարծ գիր եկաւ վսեմ: Բեթլէհէմ մեր այս ինչ և այն ինչ տեղերն չաւելլ, յայտնելով թէ քննութեան տակ է, որոց համար Յունաց ևս գրուած է չաւելլ. իսկ ո՛ր ազգն որ աւել, պատասխանատուութեան ենթակայ պիտի մնայ: Սոյն աղբարարութեան դէմ իսկոյն բողբոքելնք մեք, յայտնելով որ Յոյնք արդէն իրաւունք չունին մեր սեպհական տեղիքն աւելու. իսկ մեր աւելու իրաւանց մասին մեք ոչ միայն նախնական Հրովարտակներ ունինք, այլ և վերջին տարիներուս մէջ յատուկ հրամանագիր մը ևս ունինք Բ. Դրնէն: Վսեմ զի, 1873ին երբ Բեթլէհէմի փաշան զինու զօրութեամբ արգիլեց մեզ մեր սեպհականութիւնն աւելու, բողբոքելնք ի Բ. Դրուս, և 1874ին դեկտ. ամսոյն մէջ, թէ և ինքն հրաժարուած, սակայն հեռագրեց Բեթլէհէմի Միւսիլին հսկել և չթոյլատրել Յունաց իրենց սահմանէն դուրս աւել ածելու: Իսկ 1875ին Սեպտ. 23 թիւ յատուկ հրամանագիր եկաւ Բ. Դրնէն, որ մեր բողբոքարն ուշագրութեան առնով և մեր իրաւունքը յարգելով կը հրամայէր ըստ նախնական սովորութեան մեր սեպհական տեղիքն աւել, ինչպէս որ սոյն հրամանին համեմատ աւելցինք ևս. և ահա՛ ժամանակն մօտեցած է՝ դարձեալ պիտի աւելնք առանց որ և իցէ պատասխանատուութեան ենթարկուելու: Վսեմ Բեթլէհէմ մեր բողբոքն պատասխանելով յայտնեց իբր թէ տէրութեան հրամանագրին մեջ յականէ յանուանէ գրուած չէ՝ թէ ո՛ր տեղերն պէտք է աւելլ, այլ միայն գրուած է թէ Հայք իրաւունք ունին իրենց սեպհականութիւնն աւելու: Ուստի առաստաղներն և երեք լուսամուտներն պէտք է մնան ընդ քննութեամբ, որոց վերայ Յոյնք խնդիր յարուցած են:

Սոյն դրոյն դէմ դարձեալ բողբոքելնք յայտնելով թէ առանց յականէ յանուանէ նշանակուելու՝ մեր սեպհականութիւնն արդէն յայտնի է. առաստաղներն և լուսամուտներն մեր սեպհականութեան վերայ են և ոչ ուրիշ տեղ, և հետեւապէս բարեխնամ Տէրութեան հրամանագիրն ամենեւին մեկնութիւն չվերցընէր:

Մինչդեռ սոյն բանակցութիւններն կը լինէին՝ յանկարծ ամսոյս 22 ին հեռագիր հասաւ Բեթլէհէմի տեղէն, թէ յոյնք մեր բարձրագոյն առաստաղն աւելցին. որչափ ջանացինք դիմադրել, խափանե-

լու հնարք չեղաւ, վասն զի Միւտիրն չու-
ղեց օգնել մեզ պնդելով թէ արդիւնը
հրաման չունի վսեմ: Բռնչելէն:

Սոյն ապօրինաւորութեան դէմ դար-
ձեալ բողոքեցինք Բռնչելին, որ յայտ-
նեց թէ՛ ինքն աւելու հրաման գրած չէ
Միւտիրն յունաց համար, այլ միայն դը-
րած է թէ անցեալ տարի ո՛ր ազգն որ
աւլած է, դարձեալ նոյնն պիտի աւլէ:
Առ այս պատասխանեցինք իրեն որ վե-
րին առաստաղն և ո՛չ մի ազգ աւլած է
անցած տարի Ս. Երնդեան ժամանակ,
վասն զի նախորդ տարին բողոքած է-
ինք յունաց բռնաբարութեան դէմ և Բ.
Դուքէն աւելու հեռագիր եկաւ մեզ այն
օրն, երբ մենք Ս. Երնդեան հանդէսն
կկատարէինք, ուստի և կարող չէինք հան-
դէսն կիսատ թողուլ և աւել, և ահա այն
պատճառաւ յետ մնաց: Վերին առաս-
տաղի աւելուն դէմ բողոքած ժամանակ
հեռագիր եկաւ Բեթլէհէմի տեղէն թէ՛
«յոյնք սկսան ահա՛ մեր դրան վերև
դառնալով»: Եւ աւել, բայց արդիւ-
նեցինք. սակայն ո՛չ թէ միւտիրն, այլ
վսեմ: Բռնչելին կողմէն յատկապէս զը-
կուած հաղարպետն յայտնեց թէ սոյն
«Երնդեան» պիտի աւելուի, և եթէ ընդ-
դիմանա՞ք՝ հրաման ունիմ զինուորներ կանգնեցնել
և այնպէս աւել տալ. ուստի և ես ասա-
ցի՝ օտարաց բնաւ չեմ թողատրեր, բայց
քանի որ Տէրութեան հաղարպետն կը
միջամտէ, մեր հաւատարիմ հպատակու-
թիւնն չը ներէր մեզ բնաւ Տէրութեան
հաղարպետին և զօրացն դիմադրել.
զայս ասելով թողի և ելայ եկեղեցիէն:

Ինչպէս վերին առաստաղի, նոյնպէս
և «Երնդեան» մասին վերստին բողոքե-
ցինք վսեմ: Բռնչելին և ընդ նմին ա-
ռանձին գրով ևս յայտնեցինք թէ՛ մեր
Ս. Երնդեան տօնն մօտեցած լինելով
մեր հրովարտական զօրութեամբ և Բ.
Դուքէն եկած հեռագրին և հրամանա-
գրին համեմատ պէտք է աւելնք մեր
սեպհականութիւնն, և տակաւին պա-
տասխան տուցած չենք այս մասին. սա-
կայն յայտնի է թէ վերին առաստաղն և
«Երնդեան» պիտի չթողատրուի մեզ վերստին
աւել ընդդէմ յունաց բռնաբարութեան.
Ըստ մօտենալուն և ստորին առաստաղն
պիտի մնան ընդ քննութեամբ, ինչպէս
կանխաւ յայտնած է վսեմ: Բռնչելին
գրով, և ահա՛ այսպէս՝ դարձեալ տագ-
նապ, դարձեալ զրկանք իրաւանց. տես-
նենք թէ ո՛ր և ե՛րբ պիտի վերջանան
այս խնդիրներն:

Ներկայ վսեմ: Բռնչելին քաղաքս ժա-
մանելու օրէն ի վեր ամեն տեսակցու-
թեանց մէջ միշտ կը յայտնէ թէ՛ Տէրու-
թեան մեծ և ամենամեծ փառքն է Ս.
Տեղեաց և մանաւանդ Բեթլէհէմի եկե-
ղեցւոյ սեպհականութեան և համամաս-
նութեան (միւշտերեկութեան) խնդիր-
դիրներն կարգադրել օրինաց և իրաւանց
համաձայն, և սոյն կարգադրութիւնն
ո՛չ միայն օգտակար է Ս. Տեղեաց իրա-
ւատէր երեք քրիստոնեայ ազգաց, այլ
յաւէտ Տէրութեան արտաքին քաղա-
քականութեան: Մեք ևս համոզուած
ենք որ այսպէս է, մեք ևս կը փառա-
քինք, որ ո՛չ միայն մեր տագնապն վեր-
նայ, այլ և մեր բարեխնամ Տէրութեան
տագնապն ևս՝ ի մասին խնդրոյ Ս. Տեղ-

եաց, յորմէ ծնունդ առաւ երբեմն բազ-
մադէտ խնդիրն Արեւելեան:

Ըստ յայտարարութեան վսեմ: Բռնչե-
լին, Ս. Երնդեան տօներէն զինի, պի-
տի սկսի Բեթլէհէմի եկեղեցւոյ համա-
մասնութեան և սեպհականութեան խնդ-
րոց կարգադրութիւնն: Կը մաղթենք,
որ յարթանալն արդարութեան կողմն
լինի՝ ի փառս Տէրութեան ի պատիւ
ներկայ փոխարքային և իւր ստորակար-
գեալ պաշտօնէից:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հերոսքէն դարձող Եւթէթ փա-
շա՝ երկուշաբթի օրը օգոստոսի առ Սու-
թանին ներկայացաւ:

— Փարիզէն տրուած հեռագրի մը նա-
յելով՝ Գաղղիոյ հասարակապետութեան
նախագահ Մաք-Մահոն մարաշխտին
թիկնապաշտօնէն մին՝ յատուկ պաշտօ-
նով մը մայրաքաղաքս գալու համար
ճամբայ ելեր է:

— Անցեալ նոյեմբեր ամսոյ սկիզբէն
մինչև ցարդ, Պրուսայի կուսակալու-
թեան վիճակէն 11 միլիոն 367 հաղար 828
զըշ զրկուեր է արքունի դանձը:

— Բարձրապատիւ մեծ Եպարքոսն,
չորեքշաբթի երեկոյ կողունք տուաւ բո-
լոր նախարարաց ու դեսպանաց:

— Յունաց պատրիարքարանի ու Պու-
ղարաց մէջ առ կախ մնացած խնդրոց
կարգադրութեան համար, Պէյլիկճի
պէյի նախագահութեամբ յանձնաժողով
մը կազմուած է, և անդամք են՝ Բալլա-
քի պէյ, և Դաւիթի, Գօսթաքի ու Եու-
վանչօ Էֆէնտիները:

— Լոնտոնէն մայրաքաղաքս եկող Պ.
Համմետ սկսած է բանակցիլ մեծ Եպար-
քոսին և արտաքին գործոց նախարարին
հետ:

— Պանտմա նաւահանգիստ շինելու
համար ընկերութիւն մը կազմուեր է, և
Բ. Դրնէն արտօնութիւն կինդրէ եղեր:

— Նոր հրատարակեալ բարեկարգու-
թեանց գործադիր ժողովն երեքշաբթի
օրը բարձրապատիւ մեր Եպարքոսին նա-
խագահութեամբ գումարուեցաւ, և
ներկայ գտնուեցան արտաքին՝ դանձա-
յին, առևտրական և Տէֆթէրխանէի պաշ-
տօնեայք ալ:

— Անդղիոյ պանքային երկրորդ տը-
նօրէնին օրդի Պ. Բալմէր ալ մայրաքա-
ղաքս կուգայ եղեր, Պ. Համմետի բա-
նակցութեանց ներկայ գտնուելու պաշ-
տօնով: Լոնտոնի մէջ օսմանեան արժէ-
թըղթոց կողմանէ կարգեալ մասնաժո-
ղովն լուծուեր է:

— Բարձրապատիւ մեծ Եպարքոսն,
հինգշաբթի օրը զինուորական գործոց
պաշտօնատունն երթալով՝ զինուորական
գործոց նախարարին, Տարբ-Շուրայի նա-
խագահին և ծովային գործոց պաշտօնէ-
ին հետ զինուորական ինչ ինչ խնդրոց
վրայ խորհրդակցեցաւ:

— Պուրթէյէն հետեւեալ հեռագրին
քաշուած է յունվար 13/25 թուով:

«Այսօր ժողովոյն նախագահը պաշ-
տօնատեղին դացած ատենը, քաղաքին
մեծ դրան առջև մարդ մը վրան յարձա-
կեր և թեկէն ու երեսէն վիրաւորեր է:
Այս մարդը՝ խարդախութեան պատճա-
ռաւ պաշտօնանկ եղած, և դարձեալ

յիշեալ նախագահէն պաշտօն խնդրած
ու անխելի մնացած ըլլալով՝ այսպէս վը-
րէժխնդիր լինելու մտաբերեր է: Ժողո-
վը այս ցաւալի լուրն առնելուն պէս՝
փութացեր է պատգամաւորութեան մը
միջոցաւ ցաւակցութիւն յայտնել նախա-
գահին: Ոճրագործը ձերբակալուեր է:

— Բատոսէն գրուած է հետեւեալն:

«Շիրայէն Սիւմպէքի նաւահանգիստն
հասնող նաւու մը նաւաստիներէն Գէրիմ
անուն Զավուշ մը տեղական կառավա-
րութեան ծանուցած ըլլալով, թէ նա-
ւուն մէջ 480 տակաւ վառօդ կդառնուի,
խնդրէ Մուսուլ անուն կայսերական շո-
գենաւն յիշեալ նաւուն ետեւէն զրկուեր,
նաւը բերուեր է Բատոս, և նաւապետն
ու նաւաստիք բռնուեր հարցաքննու-
թեան ենթարկուեր են: Վառօթը Պէ-
րութի ծովեղերը պիտի հանեն եղեր»:

— Դանուբեան գաւառական լրա-
գրէն կիմանամք, թէ ցրտէն քանի մը հո-
գի սառեր մեռեր են:

— Արտաքին գործոց նախկին նախա-
րար Խալիլ փաշայի տիկինն ալ վախճան-
եալ ֆաղիլ Մուսթաֆա փաշայի երէց
դուստրն՝ մօրն ու եղբարցը հետ Եգիպ-
տոս պիտի ուղևորի:

— Զորեքշաբթի երեկոյ կէտիկփաշա-
յի թատրոնին մէջ հանդիսական ժողո-
վուրդն տեսնելով որ կանխաւ եղած
ազգարարութեան հակառակ ո՛չ նուա-
գածուաց խումբը կայ և ո՛չ ծանուց-
եալ ներկայացումը պիտի տրուի, շա-
տերն ստակինն պահանջեր դուրս ելեր
են: Կըսուի, թէ նուագածուք իրենց
պաշտօնը չեն կատարեր՝ որոշեալ վարձ-
քը չվճարուելուն պատճառաւ:

— Գանլըճա բնակող Մէհմէտ Էֆէն-
տիի դուստրը խելագարած ըլլալով՝ աս-
կէց երկու ամիս յառաջ ինքզինքը ծովը
նետած ու ազատած էր: Խեղճն անց-
եալ ուրեալ օր տանը խոհանոցն եր-
թալով՝ հանդերձները կրակով բռնկու-
ցեր է, և մինչև որ հասեր են՝ մէկ քա-
նի կողմը չարաչար այրած ըլլալով, աղա-
տութիւնն անհնար եղեր ու մեռեր է:

— Ճերաքննութեան գատարանին Հու-
գուգի բաժնին երկրորդ նախագահ Ահ-
մէտ Քեհամիլ Էֆէնտի՝ որ բաւական ժա-
մանակէ հետէ կուրծքի հիւանդութիւն
ունէր, չորեքշաբթի օրը Բ. Դուքէն գըտ-
նուած ատենը սաստիկ նեղութիւն զգա-
լով, տուն դարձեր և նոյն գիշերը մե-
ռեր է ժամը 1 ին ատենները:

— Քանի մ'օրէ հետէ լուր կպտտի,
թէ Օսմանեան պանքայէն 5000 լիրայի
նոր գողութիւն մ'ալ եղած է: Մեր ըն-
դունած տեղեկութեանց նայելով՝ այս
գողութիւնը յիշեալ պանքայէն եղած չէ,
այլ հետեւեալ կերպիւ պատահած է: Ե-
րիտասարդ մը՝ որ իւր մանկութենէն հե-
տէ Պէյօղլուի երէւելի սեղանաւորներէն
Պ. Ճաք Ալիօնի քով կը թուած, բարիք
տեսած, և ի վերջոյ նորա չնորհիւ օսման-
եան պանքային պաշտօնակալաց կարգն
անցած է, ու նորա գործոց ալ վերատես-
չութիւն կընէ եղեր, — վերջին օրերս փա-
րիզէն տիրոջը վրայ քաշուած փոխանա-
կագիր մը չկրնալով հատուցանել, կաս-
կած եղեր և հաշիւներն տեսնուեր են,
ուսկից հասկըցուեր է 5000 լիրայի բաց
մ'ունենալը: Պատճառը հարցուեր է երի-
տասարդին, և պատասխան առնուեր է,

Թէ Պորսայի գործողութեանց մէջ կուրուսած է : Այժմ աւստրիական հիւպատոսարանը բանտարկեալ է :

— Գաղափարի թաղապետութիւնը ուրոշեր է , որ նաւահանգստին գլուխը գտնուող սպանդանոցը գիւղին մօտերը ուրիշ տեղ մը փոխադրուի , և փոքրիկ տուրք մը առնուի մնալաճառներէն : Այս որոշման գէտ բողոքներ են մնալաճառ . և տեսնելով որ թաղապետութիւնը հաստատ կ'իկենայ իւր որոշման վրայ , իրենք ալ միաբաներ են խանութները գոցել և միս չվաճառել : Թաղապետութիւնը դարձեալ հաստատ մնացած է , և իւսկիւտարէն ոչխար բերել տալով անոնց ծախածէն 20 փարայ վար գնով ծախել տուեր է միւսը յատուկ խանութի մը մէջ : Կյուսամբ , թէ մնալաճառները երէկ զգաստացած ըլլալով , սկսած են խանութին բանալ , և թաղապետութեան կարգադրութեան համաձայն վարուիլ : Ասոնք ամեն տեղ ժողովուրդը իրենց գերի ըրած են կարծես . ուղած տեղերնին կմորթեն , ուղածնուն պէս գին կ'դնեն : Հարկաւ պիտի ուղղուին , երբ ամեն կողմ այսպէս թաղապետութիւններ աշխատին յօգուտ հասարակաց : Ուշագրութեան արժանի բան մ'ալ ասոնց կշռած միտերն են . անկարելի է որ պակաս չտան . կյուսամբ թէ մօտերս այս խարդախութեան առաջքը կ'առնուի , այլևայլ կողմեր հասարակաց համար կշիռներ ու խանդարներ հաստատուելով :

Մատրիտէն եկած վերջին հեռագրերը՝ Ալֆոնս թագաւորին զօրաց ընդդէմ Գարլոսեանց քանի մը նշանաւոր յաղթութիւններ ըրած ըլլալը կծանուցանեն :

— Բեգրսպուրկի լրագիրը գրեր է , թէ Սերվիոյ իշխանին գէտ ժողովուրդը զժգոհութիւն կ'այայտէ , խաղաղութեան ու հաշտութեան հակամէտ գտնուելուն պատճառաւ :

— Աւստրիոյ Պոդերվիզ գիւղի ժողովուրդը չէ ուզեր վճարել Ակրամի մետաղադրոշին տուրքը , և 300 հոգի խռնել ու ապստամբական ցոյց մ'ըրեր են : Ասոր վրայ ոստիկանք միջամտելով , մէջերնուն չորսը վիրաւորուել են , և Ակրամէն զօրք զրկել պէտք եղեր է :

— Յունաստանի կառավարութեան կողմանէ , մայրաքաղաքիս նախկին դեսպան Պ. Բանկապէ՝ Պէրլինի , և Պ. Էրմիւնա՝ Բեգրսպուրկի դեսպան ընտրուել են : Փարիզի , Լոնտոնի ու Վիեննայի համար դեռ ընտրութիւն եղած չէ :

Այս կառավարութիւնն ասկէց յառաջ յիշեալ դեսպանութեանց պաշտօնները չնչած էր՝ խնայողութեան պատճառաւ :

— Նոր հեռագրէ մը կ'իմացուի , թէ Օտէսայի նաւահանգստին սառերն քակուել սկսած են :

— Սպանիոյ մէջ Ալֆոնս թագաւորին կուսակցութեան զօրաւոր ըլլալը կհաստատէ՝ նոր ընտրուած 406 երեսփոխանաց 343 ին նոյն կուսակցութենէն գլուխ նուիրել :

— Աթէնքէն եկած վերջին տեղեկութիւնք կրացատրեն՝ թագաւորին ու թագուհոյն մերձակայ ուղեւորութեան նպատակը : Բեգրսպուրկ ու Լոնտոն պիտի երթայ՝ ի փոխադարձ այցելութիւն

Կոստանդին արշիդքսին և Կալլէսի իշխանին , և Գորէնհակ՝ ի տես թագաւորին Տանիմարքայի , ոք՝ ինչպէս յայտնի է՝ Գէորգ թագաւորին հայրն է :

Այս ուղեւորութիւնն Ապրիլէն առաջ չըլլար , որովհետեւ թագուհին յղի է եղեր :

— Թուրքին ոստիկանութեան տեսուչը և այլ պաշտօնատարք բռնուել հարցաքննութեան ենթարկուել են , ամբաստանուելով թէ հինգ տարիէ հետէ աւաղակաց հետ միացած ու ընկերացած՝ ամեն չարիք ու վնաս կուտան ժողովրդեան :

Ի Լ Ա Ն

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍԳԻՐԻ

Ասաքրի շահանէ Սարաճխանէ անպարը իշուն միւսայեա օրուհաճադ օրան պէշ պին ատէտ եարմ եաղը Սարթա վէ Պուլտուր սախթիյանընն պէհէր ատէտի երկիրմի պիր զրուշա օլաւադ թալիպի էօհտէսինտէ օրուպ , իշպուքեանունի սանիի բուսինն օն սօգուլուննու բաղար իրթէսի կիւնիւ դարաւը դաթիսի վէրիլէ ճէկինտէն իթա իթմէկէ թալիպ օլանլարըն եէվմը մէջըլուրտէ Տարը շուրայի ասքերիլէ կէլմէլէրի :

15 ֆեանուհի սանի 1875

Պապը Սերասքերի

ԱՌ ԱՐԵՓԱԿՆ

ՄԵԾ ՏՈՒՆ ԴԵՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԴԵՂՈՐԷԻՑ

Վ. ԾԱՆՆԻ

Բերա Մեծ փողոց Աղաճամի բխ. 77

ԵՒ

Կ. Պոլիս Կամուրքի Երապարակ բխ. 1—2

Եւրոպիոյ առաջին գործարանաց հետ յարաբերութեամբ կապուած , և իւր ղեկորէից ընտրութեամբ և գնոց չափաւորութեամբ հըռչալուած :

Միակ միտքանոց անուանի Հ. Նէսթլէ քիմիագէտին շինած Գոթլիբ Լաֆլէն , որ փոքրիկ տղայոց , տկար կաղմ ունեցող և հիւանդութենէ ապաքինելոյ միակ սննդարար ուտելիքն է համայն Եւրոպիոյ մէջ ընդունուած և ամեն գըլխաւոր բժշկաց հաւանութիւնն ստացած :

Հոն կը դառնուի նաև . Գոթլիբ (մատակի խմորեալ կաթ) որ մեծ համբաւ ունի Եւրոպիոյ մէջ և շատ կը փախըուի :

Սէլֆալ Գոթլիբ , զուտ և մաքուր , Բէլթիէ , Տիւպուք , Ժօպսթ և Էլանս Լէդէ ճարտար քիմիագէտներէն պատրաստուած :

Զիւն Էլ , զուտ , Գրիսթիանայի Բէթէր Մէլլէրի գործարանէն ելած :

Եւթէրթէ (հիւսիսայ) խաւաւ , Լուսիկիւս պուրկի Հ. Պրանք գործարանէն ելած ստամոքսի ուստուղ և անորժակ բացող , որ հասարակ խաւաւէի հետ խառնելով գինը մեծապէս կ'ընթացէ՝ առանց համ և հոտ փոխելու : Արուստական սառնոց ամեն ժամու մէջ : Տիւթիէ Զուր , մաքուր անվրիպել ներկ :

ԳՐԱՏՈՒՆ ԱՍՍՏՈՒՐԵԱՆ

Պ. Ա. Աստուրեան պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան թէ իւր գրատան մէջ կը ծախուին , անգլիարէն ամեն տեսակ օգտակար գասագրքեր , ուսումնական գրեանք , դպրոցաց համար հարկաւոր եղած որ և է նիւթ , և մանաւանդ իւր եղբորը , հանգուցեալ Տոքթօր Ա. Աստուրեանի հեղինակած Հայ-Անգլիարէն ֆերականութիւնը , չափաւոր գնով : Ուշուրը կրնայ գիմել Ղալաթիոյ Աշտարակին ներքև Հէնտէք փողոց թիւ 13 :

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՆԱՏԻ ՀՈՒՆՈՒԹԵՒ

Լեարդի , ստամոքսի , և աղիքներու ամեն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը , նաև ջղային տկարութեան , ուստի անոր թեւեւ և տիրութեան համար . կը ընթէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անխախտութեանց հետքերը : Սրտի և երկկամանց վրայ օգտակար աղիքներու մ'ունի . արիւնը մաքրելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ , և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ : Իւր դեղական մեծ աղիքներ թեւեւ սրտախառնութիւն , կուծուութիւն , մաղձային հիւանդութիւններ , որովայնի մէջ լեցուած կաղեր , գլխի ցաւեր կը վանէ . մարսողութիւնը կը չափաւորի , և մարմինը մաքրուելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կը ըլլան , առողջ , ուժեղ , և բնական դիրքը կ'գտնուի :

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՒՆՈՒԹԵՒ

Մորթային հիւանդութեանց և վէրք բուժելու մասին ունեցած պայրամական յատուկութեանց չհաւասարի բնաւ ուրիշ դեղ մը . հին կամ նոր թունաւոր վէրքեր , ուռեցք , քաղցկեղ (շերիֆէնէ) , սրունից և ստեանց վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և կամ կ'աւանան . օգտակար է նաև հարբուխի , հազի , սրտի բարբախտի , մանաւանդ օղացաւ (եէլ) ըսուած հիւանդութեան : Իւր կաղերովի և զօրաւոր աղիքներով խոյլ (սըրաճա) հիւանդութեան ապականիչ զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը դիմագրաւէ :

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ , որ կը գտնուի ամեն դեղաւաճառներու քով , և մասնաւորապէս Պահճէ-Գափու Թաշ խանի կողմերը Պ. Գասապեանի դեղարանը՝ Նօ. 7 կը ծախուի :

Աւելի առնել ուղղորդ կը հրաւիրուի առ հեղինակն տոքթոր Հոլլուէ Ի Լոնտոն Սքըսֆորտ փողոց թիւ 555 :

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈԽՆՁԻ

1.—Փռնել շորեքճաւթի և ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի :

2.—Տարեկան բաժանորդագրին է միայն չորս արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրաքաղաքիս և իւր արուարձանաց և թէ՛ գաւառաց համար :

3.—Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի :

4.—Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :

5.—Հատը 40 փարայ է , և կը գտնուի ամեն Հայ գրաւաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով :

6.—Մանուցման սողը 3 զրուշ է մէկ անգամի համար : Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար :

7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան , Կ. Պոլիս Ալաճա-Համամ Խալիլ խան միջին յարկ թիւ 19 :

ՏԵՐՈՒՆ ԵՒ ՏԵՐ

Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Ս. Գ. ՊԱՐՏԻՉԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ Բիգա փաշա խան բխ. 8